

Agnieszka Panas

Uniwersytet w Białymstoku

E-MAIL: a.panas@uwb.edu.pl ORCID: 0000-0003-3219-2767

Śpiewnik *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów* jako przykład wzorcowej odpowiedzi na zapotrzebowanie repertuarowe chórów młodzieżowych

STRESZCZENIE

Tekst jest obszerną recenzją śpiewnika *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów*. Autorka zwraca uwagę na charakterystykę prowadzenia chórów młodzieżowych oraz trudności ze znalezieniem odpowiedniego repertuaru chóralnego, który uwzględniłby specyfikę kształtującego się młodego głosu męskiego oraz nierówne proporcje w zespołach. Publikacja Narodowego Forum Muzyki pod redakcją Kseni Miśkiewicz i Agnieszki Franków-Żelazny jest odpowiedzią na istotne zapotrzebowanie na kompozycje, które sprostają oczekiwaniom bardzo wymagającej grupy odbiorców. Analiza konstrukcji śpiewnika, komentarzy, legend, wskazówek wykonawczych oraz wszystkich dodatkowych elementów pozwoliła wykazać starannie zaplanowaną formę, a także cenne i profesjonalne przygotowanie metodyczne. Dzięki szczegółowemu omówieniu kilku wybranych kompozycji zwrócono uwagę na ich indywidualne walory, wyjątkowe aspekty muzyczne i semantyczne oraz korzyści mogące płynąć z włączenia ich do repertuaru chóru młodzieżowego. Przegląd wybranych utworów pod kątem tematycznym i muzycznym ukazał dużą różnorodność melodyczno-rytmiczną oraz wysoką wartość merytoryczną i kulturową opracowanych tekstów. Analiza i recenzja śpiewnika *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów* pozwala stwierdzić, iż jest to publikacja wypełniająca lukę w repertuarze chóralnym przeznaczonym na chór trzygłosowy mieszany. Wskazane elementy pozwalają postawić ją jako wzór dla dalszego rozwoju chóralistyki polskiej.

SŁOWA KLUCZOWE: chór młodzieżowy, chór trzygłosowy mieszany, repertuar chóralny, śpiew, wskazówki wykonawcze

Wielu nauczycieli muzyki, pedagogów w dziedzinie artystycznej oraz dyrygentów codziennie mierzy się z najtrudniejszym zadaniem – jak zachęcić młodych ludzi do śpiewania. W jaki sposób „odczarować” negatywne stereotypy? Jak pomóc podopiecznym przełamać bariery, wstyd czy wynikające z krytycznych ocen zakorzenione uprzedzenia? Oczywiście, by kształcić

pozytywnie muzyczne społeczeństwo, które bez stresu angażuje się we wspólne śpiewanie podczas koncertów, przy ognisku czy w kościołach, należy zacząć od najmłodszych lat. Kolejnym zadaniem pedagogów jest przeprowadzenie podopiecznych przez trudny okres dorastania tak, by muzyka nie stała się czymś wstydlivym, lecz nadal była interesująca i porywająca.

Kiedy już różne czynniki życiowe sprawiają, że kandydaci na chórzystów odnajdą drogę i pojawiają się w zespole, zadajemy sobie kolejne pytanie: jak ich w chórze utrzymać? Czym stale zachęcać, motywować i fascynować? Oprócz atmosfery, grupy znajomych, interesujących wydarzeń i wyjazdów, zdecydowanie najistotniejszym czynnikiem jest dobór repertuaru. To, co będziemy śpiewać, o czym będą utwory, jakie treści i wartości ze sobą będą niosły i jaki styl oraz charakter muzyki będą reprezentowały. Ponadto czy te utwory nie okażą się zbyt infantylne lub za trudne w stosunku do wieku i poziomu artystycznego chórzystów? Chociaż powstaje coraz więcej różnorodnych materiałów muzycznych przeznaczonych dla chórów dziecięcych, dyrygenci od lat wskazują na znaczne trudności ze znalezieniem odpowiednich kompozycji dla zespołów młodzieżowych. Jest to szczególnie wymagająca grupa chórzystów, którzy z jednej strony oczekują satysfakcjonującego i wymagającego pod wieloma względami programu, a z drugiej niejednokrotnie nie posiadają jeszcze wystarczającego doświadczenia i umiejętności, by sięgać po repertuar profesjonalny. Dodatkową trudnością jest fakt, iż głosy męskie często są jeszcze nieuksztaltowane i nie mają możliwości sięgania skrajnych wysokości, czego wymagają ambitne kompozycje czterogłosowe. Odpowiedzią na te wszystkie oczekiwania i trudności jest wydany w 2020 roku śpiewnik Narodowego Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego – *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami dla dyrygentów* pod redakcją Kseni Miśkiewicz i Agnieszki Franków-Żelazny (Miśkiewicz i Franków-Żelazny, 2020).

Śpiewnik dedykowany trzygłosowym chórom mieszanym jest kolejną pozycją z serii *Śpiewajmy* i stanowi odpowiedź na istniejące od dawna zapotrzebowanie. Jak już wcześniej wspomniano, w zespołach młodzieżowych i studenckich głosy męskie wymagają odpowiedniego ukształtowania i zdrowego rozśpiewywania w wygodnym zakresie, niesięgającym skrajnie wysokich i niskich dźwięków (czego zazwyczaj wymagają opracowania czterogłosowe). Związane jest to przede wszystkim z mutacją, która u mężczyzn wywołuje znacznie większe zmiany niż u kobiet. Ponadto wiele chórów mierzy się z problemem znaczącej przewagi liczebnej głosów żeńskich, z racji czego utrzymanie właściwych proporcji w podziale czterogłosowym jest bardzo trudne, a często wręcz niemożliwe. Wszyscy dyrygenci znają powiedzenie „każdy tenor na wagę złota”, gdyż szczególnie w naszym obszarze geogra-

ficznym naturalnie wysokie głosy męskie występują zdecydowanie rzadziej niż niskie. Stąd też opracowania zbierające wszystkich młodych mężczyzn w głosie barytonowym (poruszającym się przede wszystkim w wygodnej średnicy) są wyjątkowo cenne.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki fizjologiczne i społeczne, a także nie chcąc forsować (bądź co gorsza zniechęcić) młodych chórzystów, warto sięgać po repertuar przeznaczony na trzygłosowy chór mieszany (sopran, alt i baryton). Autorzy śpiewnika są doświadczonymi dyrygentami oraz muzykami i od lat obserwowali powyższe tendencje. Oddają w ręce dyrygentów zbiór zawierający różnorodne materiały opatrzone ponadto wskazówkami dla dyrygentów i wykonawców.

Śpiewnik zawiera 32 utwory różnych kompozytorów (w większości czołowych polskich twórców młodego pokolenia). Zebrany repertuar prezentuje szerokie spektrum stylistyczne – począwszy od muzyki inspirowanej twórczością ludową, poprzez tematykę sakralną, rozrywkową, codzienną, aż po utwory zawierające bezpośrednio realizację trudniejszych zadań muzycznych, które można by określić pewną „zabawą formą”. Konstrukcja śpiewnika zawiera wyjątkowe walory metodyczne – wszelkie komentarze, wskazówki i inspiracje zostały szczegółowo przemyślane i jasno przedstawione.

Każdy z utworów poprzedzony został słowem wprowadzającym od kompozytora. Odbiorca ma wrażenie, jakby rzeczywiście spotykał się z autorem utworu, ponieważ komentarze te często zawierają osobiste treści. Niektórzy kompozytorzy dzielą się wspomnieniami z czasów bycia chórzystą, w innych przypadkach rysują obraz swojej inspiracji. Przykładem takiego osobistego podzielenia się doświadczeniem są słowa Marka Raczyńskiego:

Lata, które spędziłem, śpiewając w chórach, były dla mnie czasem niezwykle emocji. Był to czas radości wynikającej ze wspólnego ożywiania muzyki zakłętej w partyturach, czas koncertowych wzruszeń, konkursowego entuzjazmu i niedosytu, a nawet – jak to zdarzyło się w moim przypadku – czas miłości... Mam nadzieję, że praca nad tymi utworami przyniesie Wam wiele satysfakcji, a śpiew w chórze wzbogaci Was na całe życie (Miśkiewicz i Franków-Żelazny, 2020, s. 91).

Kompozytor we wprowadzeniu do utworów dzieli się swoimi wspomnieniami z czasów chórzysty, co może być bardzo motywujące dla młodych śpiewaków. Co więcej, przybliża to postać twórcy oraz sam utwór, który staje się niejako zadedykowany odbiorcy w pełnym zrozumieniu, a szczególnie młodzież takiego zrozumienia i „zatroszczenia” potrzebuje.

Inne słowa od kompozytorów zdradzają bezpośrednie inspiracje warstwy melodycznej czy semantycznej. Jan Krutul zwraca uwagę na to, iż muzyka

to wspólne przeżycia twórcy, wykonawców i słuchaczy. Jest to harmonia głosów, w której łączą się umiejętności wokalne chórzystów, a także wrażliwość i emocje dyrygenta. Ponadto kompozytor wskazuje na znaczenie pieśni kurpiowskich, z których zaczerpnął inspiracje do umieszczonego w śpiewniku cyklu czterech pieśni:

Pieśni kurpiowskie zanotowane przez etnografów to piękno niuansów i muzycznych detali wykreowanych przez ludowych autorów. To historie sprzed przeszło stu lat zastygnięte w słowach i melodii jak w bursztynie. To wreszcie emocje, które odkrywamy na nowo poprzez naszą wrażliwość. Pieśni kurpiowskie nie są dla mnie archeologicznym reliktem, lecz żywą materią (...), są historią o nas, dawną opowieścią przełożoną dzisiaj na nasz język muzyczny (Miśkiewicz i Franków-Żelazny, 2020, s. 45).

Oprócz słowa od kompozytora do każdego utworu dołączono również zagadnienia wykonawcze. Są to różnorodne wskazówki dotyczące m.in. historii utworu, warstwy semantycznej, wymowy i artykulacji, ekspresji, interpretacji, realizacji poszczególnych znaków oraz odgłosów i wiele innych. Niezwykle istotne są odwołania do dalszych źródeł, by móc lepiej zgłębić historię utworów lub ich szersze konteksty, co może okazać się pomocne w rozbudzaniu zainteresowań chórzystów. Pojawiają się również bardzo szczegółowe sugestie emisyjne (np. żeby rozśpiewać soprany przynajmniej z zapasem sekundy wielkiej w górę). Autorzy zwracają również uwagę na niestandardowe metrum (np. 5/8), proponując schematy dyrygenckie i ćwiczenia pomagające w realizacji. Przykłady takich bardzo szczegółowych wskazówek znajdziemy np. przy utworze *Canzonetta 2+1* Józefa Świdra:

Opracowanie ćwiczeń kształcących wykonywanie motywów westchnieniowych. Pierwszy dźwięk wprowadza napięcie i powinien być bardziej intensywny, a drugi rozładowuje to napięcie i powinien być wykonywany ciszej (Miśkiewicz i Franków-Żelazny, 2020, s. 161).

Ostatnim elementem metodycznym każdego utworu jest zamieszczenie słowniczków z tłumaczeniami określeń wykonawczych. W większości są to polskie odpowiedniki nazw włoskich pojawiających się w partyturze (np. *allegretto* – dość żywo, *stringendo* – przyspieszając, *con anima* – z ożywieniem). W niektórych przypadkach są to tłumaczenia określeń z języka angielskiego (np. *possibly say the text in this rhythm* – możliwe powiedzenie tekstu w rytmie). Szczególnie dla początkujących chórzystów takie słowniczki mogą być bardzo przydatne.

Poza utworami w języku polskim, śpiewnik zawiera również kompozycje w języku angielskim i łacińskim. Utwory te zawierają tłumaczenia tekstów,

które znajdują się na końcu partytury. Zrozumienie treści jest absolutnie podstawowym elementem przygotowywania utworu. Zdarza się, że wykonawcy znają jedynie ogólny kontekst utworu obcojęzycznego, a często to właśnie znaczenie pojedynczych słów decyduje o ich realizacji muzycznej. Stąd też dołączenie tłumaczeń stanowi bardzo cenny element. Wydawcy zatroszczyli się również o poprawną wymowę i zaprosili do współpracy profesjonalnych lektorów, którzy dokonali nagrań zawierających odczytanie w wolnym tempie tekstów. Redaktorki we wstępie zachęcają wszystkich do korzystania z tych materiałów, dostępnych na stronie wydawnictwa.

Śpiewnik zawiera również kilka utworów z przewidzianym gestem, okrzykami czy różnymi formami wydobywania dźwięków. Wszelkie sposoby wyzwolenia ruchu bądź ekspresyjnej mowy nie tylko znacząco ożywiają i urozmaicają występ, lecz stanowią również doskonałą formę przekazania i wyrzucenia na zewnątrz emocji. Często to, co ukryte głęboko w człowieku, można „wykrzyczeć” bezkarnie pod płaszczykiem muzyki. Tym bardziej należy docenić wprowadzenie różnych nowoczesnych zabiegów w opisywanym zbiorze. Współcześni kompozytorzy na potrzeby swojej twórczości często wymyślają nowe znaki mające oddać założone przez nich efekty. W tym celu w kilku utworach pojawia się legenda z objaśnieniami symboli, np. „x – zakończenie z mocno zaatakowanym «j» i tupnięciem”, „główki nut w kształcie rombu – pstryknięcie palcami”.

Podsumowując wszystkie opisane elementy związane z konstrukcją śpiewnika, wskazówkami metodycznymi i odsyłaczami, warto podkreślić, iż materiały te stanowią wyczerpujące kompendium dla młodych dyrygentów oraz bardziej zaangażowanych chórzystów. Zazwyczaj do wszystkich podanych przy poszczególnych utworach informacji musi dotrzeć samodzielnie dyrygent prowadzący próbę, a wiele z tych treści nie pozostaje w pełni odkrytych (np. inspiracje i zamiysł kompozytora, szersze konteksty tekstów lub korelacje muzyczne). Być może ktoś mógłby zarzucić, że tak szczegółowo przygotowane materiały to trochę „droga na skróty” i przyzwyczajanie młodych wykonawców do podawania wszystkiego „na tacy”. Warto jednak zauważyć, iż niegdyś wszyscy muzycy danej epoki poruszali się w ogólnie znanej stylistyce oraz charakterze muzyki i wszelkie zasady wykonawstwa były powszechnie stosowane. Dziś jednak jesteśmy w niezwyklej chwili historii sztuki, gdzie powstają kompozycje o nieograniczonym pod każdym względem spektrum. Tym bardziej szczegółowe dookreślenia wykonawcze są niezwykle cennymi źródłami na dziś oraz na kolejne dziesięciolecia. W ostatecznym wykonaniu i tak to od dyrygenta oraz zespołu zależy, z ilu z danych sugestii zechce skorzystać, a co odrzucić, dokonując własnej interpretacji dzieła.

Poza wszystkimi wspomnianymi wartościami technicznymi warto bliżej przyjrzeć się samej warstwie muzycznej i treści utworów – śpiewnik zawiera bowiem kompozycje niezwykle różnorodne, fascynujące oraz reprezentujące wysokie walory artystyczne i semantyczne. Zbiór otwierają dwie anglojęzyczne partytury Katarzyny Danel *O cool is the valley now* do sł. James’a Joyce’a oraz *Thief and Giver* do sł. Amosa Russela Wellsa. *Złodziej i darczyńca* (tak ten drugi tytuł tłumaczy autorka) opowiada o przemijającym czasie, naszych smutkach i radościach, ciężarach i skrzydłach. To przesłanie zostało pięknie wpisane w efekt „tykającego zegara”, który można osiągnąć dzięki precyzyjnej artykulacji głosek w określonych rytmach. Jest to utwór, który może przynieść zespołowi wiele radości, a także refleksji. Jego uniwersalny charakter pozwala na wpisanie do repertuaru na wiele okazji.

Warto przyjrzeć się również kompozycjom Ewy Fabiańskiej-Jelińskiej, które powstały do tekstów wybitnych poetów polskich. Pierwsza z nich – *Motyl* do sł. Władysława Bełzy to niezwykle oniryczny obraz z wieloma fragmentami wokalizowanymi, w całości oparty na pentatonice bezpółtonowej. Kompozytorka znalazła również miejsce na wyeksponowanie każdego z głosów poprzez przechodzenie między nimi wiodącej melodii. Utwór *Jesień* został oparty na pentatonice półtonowej, a jego charakter jest zdecydowanie bardziej nostalgiczny. Obok wokaliz opartych na samogłosce „a” pojawiają się szybkie przebiegi na sylabie „la” zmuszające do aktywności języka i utrzymania dźwięku na podniebieniu twardym. Kolejny utwór – *W górach* zawiera środki muzyczne charakterystyczne dla folkloru góralskiego. W kompozycji wykorzystana została skala góralska, przednutki, liczne zawołania „hej” oraz współbrzmienia kwintowe w pionach harmonicznym. Główna melodia przechodzi przez wszystkie głosy, co w przypadku mniejszego chóru daje możliwość wyeksponowania poszczególnych brzmień. Przebiegi muzyczne zakładają w kilku miejscach opcjonalne *divisi*, które w wykonaniu przez liczniejszy zespół może być wykorzystane jako harmoniczne wzmocnienie.

Na szczególną uwagę zasługuje również cykl *Czterech pieśni kurpiowskich* Jana Krutula. Odwołania do tekstów i melodii ludowych oraz ich uwspółcześnienie pomaga przeżyć historię młodzieńczej miłości przerwanej przez śmierć wojenną. Kompozytor wykorzystał wiele motywów muzycznych, które przeplatają się w poszczególnych częściach (np. motyw przewodni pieśni *Uwóz mamę roz*) oraz dopowiadają ukryte znaczenia (jak fragment melodii oddany w partii fortepianu *Ściani dembek, ściani* przepowiadający zgon Jasieńka na wojnie w taktach 61–62 *Lecioły zórazie*). Cykl jest możliwy do wykonania nawet przez zespół o średniozaawansowanym poziomie, przy czym nadal jego wartość energetyczna i interpretacyjna otwiera duże moż-

liwości za pomocą wielorakich narzędzi (szept, mowa, wokalizy, zmienne metrum). Ponadto warstwa fortepianu wierne towarzyszy nastrojom, wspiera śpiewaków w budowaniu emocji, przejmując i wprowadza motywy melodyczne i rytmiczne. Wyjątkowym atutem jest zaplanowanie przez kompozytora opcji wykonania cyklu również *a cappella*, pomijając zaznaczone fragmenty, dzięki czemu całość zachowuje harmoniczną ciągłość.

W zupełnie odmienny charakter wprowadza nas *Where is music* Anny Rocławskiej-Musiałczyk na trzygłosowy chór mieszany oraz solistę. Utwór nawiązuje do swingującego stylu o specyficznej, rytmicznej pulsacji. Pojawiają się w nim elementy różnorodnego wykorzystania głosu, jak szept, efekty perkusyjne i dźwiękonaśladowcze. W opozycji do części szybkiej, wyraźnie rytmicznej i rozrywkowej, pojawia się również fragment balladowy o interesującym brzmieniu akordowym na tle prowadzonego głosu solowego. Warto wpisać ten utworów do swojego repertuaru, gdyż wywiera znakomite wrażenie artystyczne. Jego przekaz na temat poszukiwania muzyki jest uniwersalny i sprawdzi się w różnych okolicznościach. Przyglądając się bliżej warstwie tekstowej, niestety pojawia się mała nieścisłość w odniesieniu do oryginalnego wiersza, którego tytuł brzmi *The Minaret Bells*. Końcowe słowa zostały zamienione z „of the minaret bells” na „of the beautiful bells” (Miśkiewicz i Franków-Żelazny, 2020, s. 122), co znacząco zmienia wydźwięk tekstu. Szkoda, że zabrakło dopowiedzenia lub wyjaśnienia tego zabiegu, tym bardziej, że wcześniej w tekście pojawia się również „And knew by its music | That Selim was near!”, które zostało przetłumaczone jako „I rozpoznałem po jej muzyce, | Że Selim był blisko!”. Być może przybliżenie wątków odleglejszych kultur czy religii jeszcze bardziej wzbogaciłoby różnorodność kompozycji i treści zawartych w śpiewniku.

Nie sposób szczegółowo przyjrzeć się wszystkim utworom, warto jednak wymienić przynajmniej kilka z różnorodnych nurtów, które zostały zaprezentowane. Oprócz wyżej opisanych w śpiewniku znajdziemy również dwa bardzo energiczne utwory o tematyce sakralnej: *Omnes gentes plaudite manibus* Marka Raczyńskiego oraz *Laudate Dominum* Anny Rocławskiej-Musiałczyk. Są także kompozycje stanowiące wyjątkowe wyzwanie pod względem rytmicznych, jak np. *Raz-Dwa-Trzy-Cztery-i* Marcina Wawruka. Redaktorzy postanowili również oddać pewien hołd nieżyjącemu już wybitnemu kompozytorowi Józefowi Świdrowi, upowszechniając cztery kompozycje mistrza dotyczące stricte zadań muzycznych związanych m.in. ze zmianami trybu czy dynamiki (*Crescendo – diminuendo*, *Maggiore – minore*). Ponadto niezwykle cenne są kompozycje w języku polskim do słów wybitnych poetów, w tym: *Lubię szeptać ci słowa* Dominika Lasoty do sł. Bolesława Leśmiana,

Ewy Fabiańskiej-Jelińskiej *Jesienią* do sł. Marii Konopnickiej oraz *W górach* do sł. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, *Taniec* Mateusza Kazimierskiego do sł. Marii Konopnickiej, *Nokturn* Marka Raczynskiego do sł. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego oraz *A dajcież mi...* Anny Raclawickiej-Musiałczyk do sł. Marii Konopnickiej. Odwoływanie się do twórczości tych wybitnych autorów przybliży wykonawcom wielkie dzieła, a pryzmat muzyczny pozwala utożsamiać się z ponadczasowymi treściami i wartościami. Ten kulturowo-twórczy aspekt przynależności do chóru może też wpisać się w pewną misję podtrzymywania i budowania tradycji oraz promowania kultury polskiej również poza granicami kraju.

Z całą pewnością śpiewnik *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów* to publikacja wypełniająca lukę w repertuarze chóralnym. Jest to odpowiedź na potrzebę powstawania nowych, współczesnych i interesujących kompozycji, które są w stanie sprostać oczekiwaniom młodzieży chóralnej. Zebrane utwory są różnorodne, ciekawe i atrakcyjne dla młodych odbiorców, a przy tym wszystkim niosą wiele walorów edukacyjnych i kulturowych. Konstrukcja śpiewnika jest przejrzysta i interesująca, a wszelkie dodatkowe elementy (komentarze, legendy, wskazówki wykonawcze, słowniczki itp.) wskazują na starannie zaplanowaną formę i podkreślają wartość metodyczną i merytoryczną. Wszystkie wymienione powyżej czynniki oraz szerokie walory muzyczno-tekstowe pozwalają postawić ten zbiór jako wzór dla dalszego rozwoju chóralistyki polskiej. Oby powstawało coraz więcej równych lub chociaż podobnych tej publikacji, które tak znacząco mogą wpłynąć na edukację muzyczną kolejnych pokoleń.

BIBLIOGRAFIA

Miśkiewicz, K., Franków-Żelazny, A. (red.). (2020). *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów*. Narodowe Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego.

SUMMARY

The songbook *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów* as an example of a model response to the repertoire needs of youth choirs

The text is a comprehensive review of the songbook *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów*. The author draws attention to the characteristics of conducting youth choirs and the difficulty of finding appropriate choral repertoire which takes into account the peculiarities of the forming young male voice and the unequal proportions in ensembles. The publication of the Narodowe Forum Muzyki, edited by Kseniya Miśkiewicz and Agnieszka Franków-

Żelazny, is a response to the very important need for compositions that meets the expectations of a demanding audience. Analysis of the songbook's construction, commentaries, legends, performance guidelines and all additional elements made it possible to demonstrate a carefully planned form, as well as valuable and professional methodological preparation. Through a detailed discussion of several selected compositions, attention was drawn to their individual qualities, unique musical and semantic aspects, as well as the benefits that can come from including them in the repertoire of a youth choir. A review of the selected songs from the thematic and musical point of view indicated a great melodic and rhythmic diversity, as well as a high substantive and cultural value of the compiled texts. Analysis and review of the songbook *Śpiewajmy. Utwory na trzygłosowy chór mieszany z komentarzami wykonawczymi dla dyrygentów* allows to conclude that this is a publication that fills a gap in the choral repertoire intended for three-voice mixed choir. Carefulness, planning as well as the substantive and methodical side of the collection, together with its unique and varied musical and textual qualities, allow to place it as a model for the further development of Polish choral music.

KEY WORDS: youth choir, mixed three-voice choir, choral repertoire, singing, performance guidelines